

Erdély
ALAPÍTVÁ 1892-BEN
Új sorozat, 29. szám
2011/3.
Megjelenik havonta

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
– Kolozsvár 1891 Értesítője

Szerkesztők:
Tóthpál Tamás
(tothpaltamas@gmail.com)
Kovács Zsuzsa

8. oldal

A Túri-hasadéktól a Tordai-hasadékgig

A XIX. században Czárán Gyula elsőként látta el turista-jelzésekkel azt az útvonalat, amelynek során a kirándulók a Szent László király életéhez és harcaihoz kötődő monda-körrel kapcsolatos legendás helyeket járhatják be. Az idén nyáron, Alsójárán esedékes huszadik EKE vándortáborban várható különféle túralehető-ségek bemutatásának sorá-ban ez a körút a következő.

9. oldal

Kolozsvár környéki kirándulások geológus szemmel

Gyakori kirándulók sem igazán tudják, hogy a kincses város környéke valóban kincses geológiai szempontból is: ta-lán nincs is még egy hozzá foghatóan változatos földta-ni környezetű európai nagyváros. Most induló sorozatában Wanek Ferenc ezt az érdekes gazdagságot ismerteti.

A Természet Kalendárium

Mi virít – Ki dalol

KÓSA FERENC

Február közepe tájától az ember mind türelmetlenebbül várja az ilyenkor már nagybetűsen írt Tavaszt és lesi a tavaszra utaló első jeleket. Hagyományosan a hóvirágot tartjuk az „igazi” tavaszhiőnöknek, de a kolozsvári kertekben, parkokban szintén ide sorolhatjuk a korai kankalint is. Meg is jelentek az idei, január eleji-közepi langyos, már-már tavaszias napokban az első példányok, örült is neki mindenki, de a következő hosszantartó fagyos, havas idő hamar betakarta, elpusztította őket. Kis késéssel, csak március elején jelentek meg ismét. Erdei tavaszhiőnök virágok közül március hatodikán láttam az első kolozsvári májvirágokat (Hepatica nobilis), melyek tavaly február 27-én jelentek meg először.

Februári tavaszvárásunkat lerövidítendő, kénytelenek voltunk ilyen körülmények között tavaszhiőnökptóló után nézni. A kolozsváriak szerencsés helyzetben voltak: elég volt kimen-ni a Szamos-partra vagy a Hu-nyadi téri volt magyar színház-hoz és már meg is találhatták a szárnyas tavaszhiőnök-pót-lókat. 2011. február 6-án je-lent meg ugyanis a központ-

Gumicsizmás felderítő túra

VAS GÉZA

Bizony Sándor a társaival még csak tarisznyában sem hoztak meleget. Zimankós időben in-dult hát neki a válogatott társa-ság Ördögkút patakjának és főleg romantikus mellékágainak, víz-eséseinek turisztikai szempont-ból való felfedezésére. Itthon már esőben ültünk autóba, a Me-szesen pedig hó fogadott. Ördög-kúton (Treznea) hideg, esős idő-ben öltöztünk, vettük magunk-ra a gumicsizmát meg az esőka-bátot. Vlád Pali vezetésével, és a helybeliek csodálkozása köze-pette indultunk meg túrabotja-inkkal az úttalan-utak vizes tú-rájára. Sárban, vízben, latyak-ban, csúszós talajon fel a hegy-re, le a völgybe vízeséseket keres-ve, mintegy 500 m tengerszint föl-ötti magasságban, az időjárással mit sem törődve. Ez alkalommal mintegy 15-18 kilométer volt be-járva, és öt vízesést tártunk fel. A fotózással egy kis probléma volt, mert az esős idő ezt eléggé meg-nehezítette. A hideg sem kímélt, többször is szükséges volt, hogy

A lelkes felfedezőcsoport tagjai

kézmegítés végett a zsebünk-et is igénybe vegyük. A térképfe-lős Mezei Elemér volt igazi han-gulater, a legvirgoncabb és az eszmei lelkesítő.

Ördögkúton járva nem ke-rülte el figyelmünket a XIX. szá-zadban neoromantikus stílusban épült Bay-kastély sem. Külön ér-dekessége, hogy a két különál-ló épületrészt a velencei Sőhajok hídjának mintájára készített át-ke-lő köti össze. A kastélyt a grófi család 1944 ig birtokolta.

Dolgaink végeztével megfáz-va, átázva, de vidáman ültünk be a meleg autókba, és kellemes tár-salgás közepette értünk, ugyan-csak a mellettünk hűsögesen ki-tartó esős időt felváltó melegecs-ke otthonunkba.

Rovatunk az év különböző hónapjainak, évszakainak közvetlen környezetünkben észlelhető sajátos természeti jeleit térképezi fel. Visszatekintőnknek ezúttal tavaszváró jellege van.

ban az első sárgalábú sirály (Larus michahellis) és február 9-én már négy példányt is si-került fotózni. A tavalyhoz képest az idén 16 nappal hamarabb ér-keztek. Ekkor két sirály már a megszokott tavalyi-tavalyelőtti fészekben üldögélt, míg a többi a szomszéd szoboralakzatokról feleselt nekik hangosan.

A másik kolozsvári tavasz-hiőnök, akármilyen furcsának is tűnik, szintén sirály volt: a Szamos parton telelő mint-egy kétszáz dankasirály (Larus ridibundus) között megje-len-tek február végén már az első átmeneti színezetű, télből nyá-

Háromféle sirály hirdette a tavaszt a kincses városban

a Kolozsváron átfolyó Kis-Sza-mos okozhat meglepetéseket. A bütykös hattyú, viharsirály, ví-zityúk után újabb fajjal bővült a kolozsvári Kis-Szamos parti madárfajlista: sikerült március 13-án a tőkésréccék között egy csörgő réccét (Anas crecca) meg-figyelnem és fotóznom. Ő Euró-pa legkisebb és egyben legsebe-sebben repülőnek tartott úszó-récéje. Nálunk ritka költő, de ősszel-tavasszal tömegesen átvonuló, gyakori faj. Valószínű-leg a lencsevégre is kapott nász-ruhás gácsér is az északi költő-helye felé tartó madár lehetett.

A madaras ráadást a Szamos parton fotózott idei első baráz-dabillegetőm (Motacilla alba) je-lentette: ott szaladgált a sport-csarnok mellett a füves parton. Béli Miklós madárnaptára sze-rint március 12. és 14. között ér-kezik Erdélybe. Nos, ez a madár, úgy látszik, betartotta a menet-rendet. Amúgy a tavaszi madár-érkezések gyűjtésének immár több mint százéves magyar ha-gyományai vannak. Illusztrálja ezt Áprily Lajos *Motacilla alba* című verse is (részlet): *Lengé-sed könnyű, mint a lehelet,/a mi lel-künk a súlyt nem bírja már./Le-begj, lebegj a véres föld felett,/pe-hely-madárka, leánykamadár!*

Március elején, napokon át még -13 C° volt Kolozsváron, 13-án, vasárnap viszont már +19 C°-ra kúszott fel a hőmé-

rő higanyszála. A Szamos parti dankasirályok eltűntek, utoljára március 5-én láttam itt őket (ak-kor már csak 12-en voltak a ja-nuári több mint kétszáz madár-ból álló csapatból). Ugyanakkor láttam még egy vízirigót, való-szerűleg ugyanaz a példány le-hetett, amelyet rendszeresen megfigyeltem a télen ugyanitt. Ideje most már neki is felhű-ződnia a hegyek közé.

Lassan kezdenek jövőgetni a tavaszi vonuló madaraink is: itt vannak már a seregélyek, bí-bicek, mezei pacsirták, márci-us 10-én látták már az első fe-kete gólyát Rámnicu Vălcea fölött és talán látták március 11-én Sepsiszentgyörgy mellett az első fehér gólyákat is. Napi 200–300 km-t repülve tart ha-zafelé a Milvus Csoport által GPS-es műholdas jeladóval el-látott két erdélyi békászó sas, Benjamin és Arthur is. Március 19-én Benjamin átrepülte már a Szezei-csatornát, 22-én pedig a libanoni-szíriai határnál éjsza-kázott. Arthur, kissé lemarad-va, március 19-én keresztelte az egyenlítőt. Benjamin kere-ken negyven nappal a „hivata-los” Tavasz előtt érezte már en-nek közeledtét: ekkor indult el Dél-Afrikai telelőhelyéről ész-a-ki irányba. A tavaszi hangulatot fokozandó, Kolozsváron min-denfelé elkezdtek énekelni az erdei pintyek és a feketerigók.

A XX. Alsójárai EKE vándortábor túráiból

A Túri-hasadéktól a Tordai-hasadéig

Czárán Gyula „Szent László körútja” nyomában

PÁL GYÖNGYI

Vannak kirándulóhelyek, amelyekkel igazságtalanul bánt el a természet és az emberek is. Ilyen sorsa van Kolozsvártól 20 km-re, Tordatúr és Koppánd között fekvő csodálatos természeti képződménynek, a Túri-hasadéknak. A Peterd-Szind gerincbe vágott vadregényes sziklaszorost a Feleki gerinc oldalából, az Őzek-völgyéből eredő, és az Aranyosba torkolló Rákos-patak hozta létre. A Túri-hasadékot kevés turista látogatja, mivel az ismertebb Tordai-hasadék elvonja róla a figyelmet, pedig sokkal vadabb és szépségben vetekedhet vele. A Tordai-hasadék messziről magára vonja a figyelmet jellegzetes V alakjával, amely jól látható a Feleki gerincen levő Árpád (Peana – 833 m) csúcsról, Tordáról, az Aranyos völgyében levő Mészkö (Cheia) faluból, Enyed felől közeledve az országútról, de még Aranyosgyéres környékén a vonatból is. Ezzel ellentétben a Torockói-hegység legészakibb nyúlványába vajt Túri-hasadék, bár Túrtól csak 2 kilométerre húzódik, de a Kolozsvár–Torda országúttal majdnem párhuzamos, tekintélyes mészkőszurdok, az országút magasságából nem is látható. A hasadék hossza 1850 méter, ferdén vágja át a gerincet, s Koppánd irányában, kanyargós völgyben folytatódik. A völgy jobb oldalán a Peterdi-tető (667 m), baloldalt a Kőhegy (580 m) és a Koppánd-tető (530 m) emelkedik.

Alsójáráról (Iara) autóbusszal indulunk Borrév (Buru) felé, majd az Aranyos völgyén Tordáig, ahonnan Koppándra (Kopăcenii) érkezünk. Az autóbusszal megtett távolság 35 km. Koppándtól gyalog vágunk át a falun, majd a patak völgyön a hasadék bejáratáig (eddig 5 km). A hasadék bejárata előtti térség sajnos 1994-től magánterület, beépítették. Más lehetőség híján áthaladtunk rajta, a patakon is, itt még száraz lábbal, és folytattuk utunkat a víz folyásával szemben, felfelé a völgyön,

hol az egyik, hol a másik oldalán a pataknak.

A Túri-hasadékot nem lehet száraz lábbal bejárni, legalább tízszer kelünk át a vízben, mivel nincsenek pallók, hidacsok. A síkos köveken óvatosan lépünk, hogy elkerüljük a kellemetlen hideg fürdést a patakban. A szoros alsó része szélesebb és talán a leglátványosabb, mindkét oldalon hatalmas sziklafalak fogják közre. Ellentétben a Tordai-hasadék többnyire sima falaival, itt mintha a természet külön kifaragott, kicsipkézett volna minden sziklaalakzatot. Nemsokára eljutottunk a Czárán Gyula emléktáblához, amelyet az EKE (Erdélyi Kárpát Egyesület) 1999-ben avatott a hasadékban. Mint tudjuk, Czárán Gyula (1847–1906) az Erdélyi Kárpát Egyesület tiszteletbeli tagja, a Királyi Magyar Természettudományi Társulat és a Magyarhoni Földrajzi Társulat rendes tagja volt, sajnos személye és tevékenysége szinte feledésbe merült. Végigjárva az útvonalat, Czárán turisztikai jelzéseket festett és kedvenc kirándulóhelye volt a Túri-hasadék. Fennmaradt műveiben e vidék részletes leírása is fellelhető, szó van egy „Szent László körút”-ról is, azokat a helyeket foglalja egy látványos körútba, amelyek a nagy király életéhez és harcaihoz kapcsolódó mondákhoz kötődnek.

De Czárán Gyula előtt már Orbán Balázs (1829–1890) pontos és részletes leírást készített erről a helyről. Útleírását követve megpróbáltuk felismerni az általa megnevezett helyeket, sziklákat, barlangokat. Czárán írásaiban a Túri-hasadék alsó bejáratától középig, a Décsenge csermely árkáig járható az út, onnan egy sziklaszűkület miatt vissza kell fordulni, Orbán Balázs Túrból indult, és az illető szakaszt mintegy 100 lépés vízben gázolással győzte le.

A kitágult szorosnál a Décsenge csermely ömlik össze a Rákos-patakkal. Itt a sziklatömbök érdekes, furcsa, bizarr alakokat vesznek fel: Szent István szobra, katedrális, felfelé ívelő mutatóujj. A Kuttyák szik-

Tordai-hasadék – a Szent László király mondakört járja be a nevéhez kapcsolódó körút

lája csaknem függőleges, megközelíthetetlen sziklarepedéseiben baglyok huhognak és vércsék visítoznak, nevét arról kapta, hogy e sziklaszál tetejéről szokták a kóborló kutyákat ledobni. A Podmolák oldal meredek sziklái közepén a Legények barlangja rejtőzik, ahova nagyon meredek ösvény vezet, katonafogdosás idejében a túri legények oda bújtak el.

A hasadék bejárata és kijárata közt a szintkülönbség kb. 105 méter, a patak gyors sodrású, több kisebb vízesés alakult ki (a legnagyobb 3 m), ezeket kis tavacsok (úgymond borbonák) követik, melyek helyenként mélyebbek és lassú áramlásúak. A szoros egész hosszában elnyújtott S betű alakú, Túr felé haladva mind jobban összesűkül. Nehezen haladunk, hol a sziklafalba kapaszkodva, hol vízben gázolva, már-már kétkedve abban, hogy elérjük a szoros végét. Kicsit megrémítene a meredek sziklafalak, járható, kényelmes ösvényről álmodunk. Még néhányszor átkelünk a vízben, és megpillantjuk a hasadék felső végét. Fáradságot feledve, újabb élménnyel gazdagabban lépünk ki a sziklaszurdokból, azzal a jóleső érzéssel, hogy sikerült ezt is bejárni. Túr faluban hitetlenkedve nézzük, mire volt képes ez a csepp patak.

A Túri-hasadék növényvilágát körülbelül 480–485 növényfaj alkotja, többségük azonos a közeli Tordai-hasadék flóráját alkotó fajokkal. 1952-ben a Turdeana tordai gyár a hasadék Túr felőli részén kőbányát létesített, a kitermelés nyomán a hasadék közel negyede eltűnt. 1994-ben a kőbányát leállítják, a hasadékot védetté nyilvánítják. Attól fogva a Túri-hasadékban nincs kitermelés, a kőbányászat viszont a mai napig folyik a szomszédos községben, Szinden.

A szoros bejárása nehéz,

2–2 ½ órát vesz igénybe. Túrból tovább indulunk a szindi kőfejtő irányába a piros kereszt jelzést követve, amely a Jókai 55-ös teljesítménytúra egy szakaszával is egybeesik. Utunk a hasadék Szind felőli oldalán halad, megcsodálhatjuk fentről is a hasadékot. Egész más szemmel nézzük most, ismerve hogy a mélyben milyen vad sziklakanyont rejtget. Átmegyünk az átjárón az erdélyi autópálya felett és elérjük a Magyarpeterdre vezető utat.

„A Koppándról Peterdre vezető nagy úton egy fekvése s alakjánál fogva igen érdekes sziklaforrás hívja fel magára a figyelmet az utas figyelmét. Körülötte sehol semmi nyoma víznek; minden száraz; szép zöld vetések és legelők minden felé. S íme a gyepes lejtő közepén egyszerre simára s gömbölyűre kiesztergályozott kis sziklamedencék tűnnek fel, melyekből friss forrásvíz csorgoz a két felsőben tömör sziklából törve elő, s úgy csobogva tovább az alsóbbakba. A nép hite szerint itt szűrta lándzsáját a szomszagságtól gyötört nagy király a földbe és ennek nyomán nyílt meg a felső kis medence s fakadt belőle üdítő ital szomja enyhítésére. És amint sisakját a földre dobá, hogy homlokáról a fáradalmak verejtékét letörölje: a földön az is forrássá vált, s így támadt a sisak alakú másik nagyobb szikla-öböl; míg az alsó kettő László lova patkóinak nyomása alatt horpadt be a sziklába. A nép máig is Szent László kútjának nevezi e kedves bájos kis tüneeményt.” (Czárán Gyula)

A hagyomány szerint Szentlászló falu keletkezése is Szent László király nevéhez fűződik, a kunok kezéből kiszabadított foglyok egy része ide telepedett le. A Szentlászló és Léta környékén található tökéletes kerek, pénz alakú, csigaköveléket a nép mai napig Szent

László-pénznek (kőpénznek) nevezi.

Elhagyva az átjárót az autópálya felett, bal felé térünk, elhaladunk a kőbánya előtt és a felszármolt kisvasút vonalán beereszkedünk Szindre (Sândulești), majd továbbmegyünk a Tordai-hasadék irányába. Nemsokára látszanak a hasadék sziklái, szemben a Hesdát-patak, mely a Tordai-hasadékból kilépve nyugatra fordul, hogy Sinfalva után az Aranyosba ömöljön. Elhagyjuk a szekérutat, amely balra fordul Mészkö (Cheia) irányába, az eleinte füves ösvényt erdei ösvény váltja fel amelyen leereszkedünk a Tordai-hasadéki menedékházhoz. Túrból 3 óra utat teszünk meg.

Megpihenhetünk a menedékház mellett, akinek kedve van, elsétálhat velünk a hasadékig. A 2010. nyári esőzések sajnos komoly károkat okoztak, két hidat teljesen elmostak, egy harmadik kicsit megrongálódott, csak az első maradt épen. Viszont a hidak helyreállításán dolgoznak. A Tordai-hasadékön átvezető ösvény kényelmes sétatú a Túri-hasadékhoz képest, szoros sziklafalai itt is lenyűgözik a látogatót.

A Szent László mondakörhöz kapcsolódik a Tordai-hasadék keletkezésére vonatkozó népi hiedelem is. „Magának a nagy tordai hasadéknak a keletkezését is tudvalevőleg azzal magyarázzák e mondák, hogy a kúnoktól üldözött szent király megmentésére repedt szét a hegy csoda módon mögötte s e hirtelen támadt hasadék nyelte magába az őt már-már beérf ellenségeit.” (Czárán Gyula)

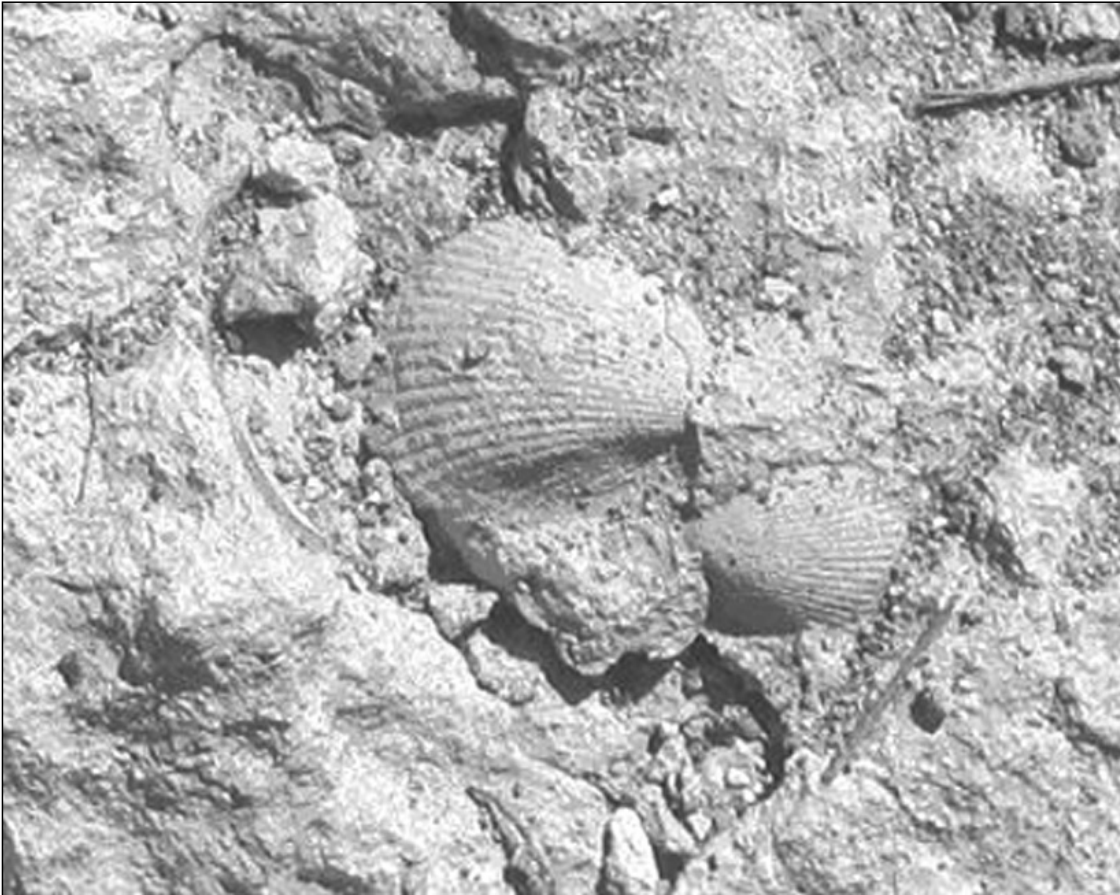
A hasadékban tett sétára 1–1 ½ órát számunk. Kijövünk a hasadékból, és elindulunk a kanyargós úton felfelé (30 perc) az autóbuszok parkolóhelyéig, még 25 km-re vagyunk Alsójárától. Itt autóbuszra ülünk és visszatérünk a táborba.

Szépségében a Túri hasadék vetekedik a Tordaival

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Kolozsvár környéki kirándulások geológus szemmel

Kagyló (Cardium sp.) belső lenyomata. Kb. másfélszeres nagyság

Talán nincs is még egy annyira változatos földtani környezeti európai nagyváros, mint Kolozsvár. A Gyalui-havasok kristályospalái és gránitmasszívuma, a hegység peremén fellelhető magmás kőzetek, jura- és krétakori üledékek, az Erdélyi-medence északnyugati sarkában Kolozsvárig húzódó paleogén-kori, kőületgazdag rétegek, dél és kelet felé miocén-kori, kőületes, kősóban, gipszben, és egyebekben gazdag képződmények, mind-megannyi látványos, vonzó földtani érdekesség. Most induló rovatunkban arra vállalkozunk, hogy olvasóink figyelmét földtani érdekességekre, látnivalókra irányítsuk, melyek túraútvonalaikba esnek, ugyanakkor a szakma és a kiránduló közönség közötti érthetőség hidját szélesítsük, olyan fogalmakkal ismertessük meg közérthetően önöket, melyek birtokában kicsit talán másképp látják majd az útszéli „földet” és „követ”, vagy éppen eddig nem ismert értékeket tudnak majd észrevenni, felhívva a szakemberek figyelmét, a tudományt gazdagítva.

WANEK FERENC

Elődeink ezt a gazdagságot régén észrevették. A 19. században, a Kolozsvári Tudományegyetem neves földtanprofesszora, Koch Antal sokszor beszélt ezekről, a nem szakembereknek szánt, közérthető előadásain, de az Erdélyi Múzeum-Egyesület népszerűsítő folyóiratában is számos írásban hívta fel rájuk a nagyközönség figyelmét. Utódai, Szádeczky-Kardoss Gyula, Balogh Ernő, Tulogdy János, akik az Erdélyi Kárpát-Egyesület aktív tagjai is voltak, gyakran vezettek olyan kirándulásokat,

melyeken a résztvevők tudását gazdag földtani ismeretekkel gyarapították. A 20. század közepén – második felében Xántus János – a *Természet Kalendariuma*, a *Tündérszép Tájakon*, vagy a *Világjáró bakancsok* népszerű könyvek szerzője – volt a kolozsvári kirándulók értő, láttató, a földtanban is járatos kalauza. Vele majdnem egyidőben Brassói Fuchs Herman közölte a *Szabadság* elődében (az *Igazság* című napilapban) is a földtant nagyszerűen népszerűsítő írásait. A közelmúltban Ajtay Ferenc folytatta e hagyományokat, több mint ezer népszerűsítő

írással gazdagítva bennünket.

Közben az információrobanás századában a földtan is soha eddig nem látott sebességgel fejlődött. Tragédia, hogy éppen ebben az időszakban vonták ki a középiskolai tantárgyak közül a földtant (1990 után, úgy egy évtizedre visszavették, de azóta már megint mellőzött tárgy lett). Egyre távolabb kerül a nem szakmabeliek szókincse és fogalomtára attól, hogy ennek a természethez alapvetően kötődő tudománynak eredményeit legalább azon a szinten követni tudják, melyen földrajzi környezetük, kirándulóhe-

Csiga (Cepaea cepatica) belső lenyomata. Természetes nagyság.

lyeik földtani érdekességeit a mai tudásnak megfelelően láthassák, értsék, értékeljék. Pedig ezekre odafigyelve mennyivel gazdagabbak lennének túraélményeink! Polcainkra értékes, szép ásványok, kőzetek, kőületek gyűlhetnének, de akár folyami kavicsok, melyek tartósabban mosolyognának vissza ránk, kirándulásemlékeinket idézően, mint a természet sérülékenyebb világából le- és kitépett, otthon elhervadó virágok. Egyben jobban megérthetnénk ezt a világot, a földit, melyben élni adatott nekünk.

Lapunk következő, áprilisi számában a Plecska-völgyben indulunk virtuális kőületvadászatra. A fényképek ebből kínálunk ízelítőt.

Kövült koralltelep. Természetes nagyság

Jöjjön velünk a Berettyó forrásához

KOVÁCS DIÓSZEGI ZSUZA

A Berettyó forrása Szilágymege szegletében, Bihar, Kolozs és Szilágymege találkozási pontjának közelében van. A Körösök vízgyűjtő területéhez tartozó Berettyó a Réz-hegység északkeleti részén ered. Itt a legrégebbi kristályos palára, a perm-kori homokkő fölé mészkő üledett, melynek vízáteresztő, illetve víz által oldódó kőzeteinek köszönhetően jellegzetes karsztképződmények – dolinák, víznyelők, vízkitérések, barlangnyílások – alakultak ki. A folyó a kisebb források – Ökrös-, Toplica-, Tusza- és Ponor-patakok – egyesülése után Tuszatelke község alatt kapja a Berettyó nevet. A Nagy-karsztforrástól tulajdonképpeni főága, a Toplica indul. A föld alatti üregekben összegyűlt, nagy mennyiségű víz egy kőszikla tetejéről hirtelen a felszínre tör, több ágra szakadva zúdul alá kisebb vízesésben, majd a kőek közt bukdácsolva vízének egy része rövid szakaszon újból eltűnik. Később ismét felszínre tör, most már jóval nagyobb vízhozammal (mintegy 80 liter másodpercen-

A SZERZŐ FELVÉTELE

A SZERZŐ FELVÉTELE

A Berettyó-forrás vízesése

ként), és magasabbról, merdek falú, mohával benőtt mésztufa dombról több mint tíz méteres, lenyűgözően szép vízesésben zuhan alá sok-sok ágra szakadva. A csodaszép vízesés közelében pihenőt tartunk, gyönyörködünk benne, fényképezzük a nem mindennapi látványt.

Azután elindulunk a Berettyó völgyén lefelé, a forrástól 5–6 km távolságra kiépített pizstrángosig. Vadregényes tájon vezet utunk, mindkét oldalról számtalan kisebb-nagyobb erecske igyekszik a Berettyóba, szinte szemlátomást duzzasztva vizét. A Berettyó Tuszatelkétől Valkóváraljáig a Réz-hegység csillámpaláiba vágta be völgyét, a merdek hegyoldalak közé szoruló vízfolyásnak itt még gyors hegyi patak jellege van, számtalan szebbnél szebb vízesést hoz létre. Egy idő után majd a völgyet keresztező betongátakat, néhol csak a maradványait láthatjuk, amit a hordalék felfogására, a vízbőség szabályozására építettek. Úgy tűnik, a Berettyó nemigen szívleli a szabályozást, sok helyen a gát mel-

lett tör utat magának és szeszélyesen kanyarogva követi útját. A partját égerligetek és bükkösök kísérik. Az alig rügvező fák alatt ilyenkor virágzik a golyahír, a martilapu, és ha szerencsénk van, foltos szalamandrárt is láthatunk. Akik nem akar-nak a Berettyó mellé szegődni, busszal tehetik meg az utat a pizstrángosig, ott találkozik a két csoport, onnan már mindenki busszal folytatja az utat Alsóvalkón, Felsővalkón keresztül Valkóváraljára.

A falu szélén, a Berettyó- és a Halastó-patak által határolt sziklán, a Várhegyen áll Valkó vára, ez túránk következő célpontja. Valkó vára az egykori valkói uradalom központja volt. Az 1241–42-es tatárjárás idején elpusztult Kraszna várának szerepét vette át. A területet a tatárjárás után adományozta IV. Béla királyunk Geregye Pál országbíró-nak. A várat 1300 körül építették a Geregyék, 1311-ben már oklevélben is szerepel. Nemskára királyi birtokként említik, majd 1402-től a losonci Bánffy család tulajdona. A Bánffyak birtokában levő várat 1665-ben a törökök foglalták el és rombolták le. A vár még megmaradt fa-

laít a helybeliek széthordták, olyannyira, hogy ma már igen nehéz rekonstruálni eredeti állapotát. A megközelítően háromszög alaprajzú vár nyugati oldalán egy öregtorony tekintélyes maradványát láthatjuk. Hasonló torony állhatott az északkeleti oldalán is, ahol most 10–12 m magas falmaradványokat találunk. A várfalakon kívül ket-tős vársánc húzódik. A romokat szemlélve Kóváry László soraira gondolunk: „... Mily és meny-nyi építményt akartak őseink re-ánk hagyni: azt a sok rom beszé-li. De mit tehettek ők, ha az épí-tészeti emléket, mit pár békés na-pon emeltek, a háborús évek el-törölték.”

Mi is már csak annyit tehe-tünk, hogy felkeressük, meg-ismerjük történelmünk szín-helyeit, felidézzük a hozzájuk fűződő eseményeket, és nem hagyjuk őket véggépp feledés-be merülni.

■ Legközelebb április 3-án szervezünk kirándulást a Berettyó-forráshoz és Valkó várához a debreceni természetbarátokkal közösen.

Megjelent az Erdélyi Gyopár

VERES ÁGNES

Ünnepel az Erdélyi Kárpát-Egyesület, ünnepel az *Erdélyi Gyopár* – ez tükröződik az *Erdélyi Gyopár* idei 2. számában. Május 12-én lesz 120 éve, hogy „elődeink összefogtak, egyesületet alapítottak, hogy megismerjék és megismertessék Erdély elbűvölő tájait”. A május 13–15. között szervezendő sztánai EKE-napi ünnepségre hívogat Dezső László EKE-elnök vezércikke: „A természet millió csodájával és kincsével elhalmozott gazdag lélekkel, új köntösbe öltözött Erdélyi Gyopárral, JUBILEUMI Kiadvánnyal és turistabaráti kézfogással kívánunk az Erdélyi Kárpát-Egyesületnek **BOLDOG SZÜLETÉSNAPOT**. Köszönet mindazoknak, akik ösvényeinknek járnak, követ adnak az építkezéshez, cipelik a terheket és osztoznak élményeinkben.” Gazdag híryananyagot olvashatunk az EKE-osztályok tevékenységéről, és ajtónkon kopogtat az EKE idei, XX. Vándortábora, melyre július 26. és 31. között kerül sor Alsójárán, az EKE-Kolozsvár 1891 szervezésében. A tábori túraterv böngészésében segítséget nyújt a tábori túrák célpontjait bemutató térkép. A Honismeret rovatban Brassó jelképéről, a Cenkről olvashatunk, a Környezetvédelem is igen érdekes írásokkal jelentkezik, többek között a vándortábor környékének lepkéiről olvashatunk tájékoztatót. Nem hiányzik a GPS-ábécé, a Barlangjáró, a Mária Út, a Nyelvápolás, a Vízi világ rovat sem, a Hobb oldalban az EKE jelképéről, a havasi gyopárról tudhatunk meg részleteket. Érdekes történetről olvashatunk a Madárvilágban, a Csillagászat rovat segítségével böngészhetjük a tavaszi ég csodáit. Ismét hallunk a gyerekeknek szóló Turista voltam 120 éve című EKE-napi pályázatról, majd a halak nászáról és ízletes tavaszi gombáinkról is tájékozódhatunk e lapszamban, mely ezúttal 36 fekete-fehér és 8 színes oldalon jelenik meg.

A kiadványt keresse az EKE-osztályoknál!

Hírek

KOLOZSVÁRI EKE HONLAP

■ A kolozsvári EKE honlapja (ekekolozsvar.ro) most már saját szerverről érhető el, és az országos EKE honlapjáról (eke.ma) is. A honlap márciusban fórummal bővült, ahol bárki kirándulásairól, javaslatokat tehet, megvitathat különböző témákat, feltölthet fotóiból. A honlapon beindult a bejelentkezés a XX. EKE Vándortáborba is, az Alsójára 2011 menüponthban. Öröndetes, hogy miközben még csak teszteltük, Magyarországról már ketten be is jelentkeztek. Hamarosan felkerül a táborral kapcsolatos többi információ, a bejelentkezés nemskóra elérhető lesz az országos honlapon is. A kolozsvári EKE osztály számára már évek óta „hiánycikk” és szükséges a honlap létrehozása, további fejlesztése Pál Csaba áldozatos és önzetlen munkáját dicséri. (p. gy.)

A CSÍKSZENTLÉLEKI HÁRS LETT AZ ÉV FÁJA EURÓPÁBAN

■ Március 9-én hirdették ki a már 6-án véget ért, az Év fája verseny Európában elnevezésű megmérettetés eredményét. Az első helyen talán régiónk legnépszerűbb fája, a csíkszentléleki hárs (Hársi) végzett. Eredmény: 1. hely Csíkszentléleki hárs (Románia) – 23 298 szavazat; 2. hely Gármeni platánfa (Bulgária) – 18 374 szavazat; 3. hely Letenyei platánfa (Magyarország) – 8836 szavazat; 4. hely Dubinné tölgyfája (Szlovákia) – 3403 szavazat; 5. hely Hrom tölgyfája (Csehország) – 2312 szavazat. A hazai cím után az európai cím elnyerésében nem kis szerepe volt a Zöld Székelyföld Egyesület hathatós internetes kampányának. Az egyesület egyébként március 26-án, szombaton, 14 és 16 óra között a Hargita Megyei Kulturális Központ székhelyén ünnepi öt éves fennállását. Az egyesület tagjai, szakemberek bevonásával mihamarabb nekiállnak Hársi „rendbetételéhez”. A példából okulva, talán házunk táján is érdemes volna számba venni a matuzsálemi korú fákat és ezek védelmével foglalkozni, hiszen Kolozsvár környékén is találhatók ilyenek. (t. t.)

HONIMERETI TÚRÁK

■ Február utolsó hetvégéjén „magashegyi túrára” indultunk a Fogarasi-havasokba, a 2034 m magasságban, a Bălea-tó mellett épült jég szállót és jég templomot látogattuk meg. Autóbusszal, onnan kabinos felvonóval, sűrű ködben, majd ragyogó napsütésben zajlott a kirándulás, mindenki örömére. Március első hetvégéjén Budapestre látogattunk, a Magyar Nemzeti Múzeum három kiállítását néztük meg: A kassai aranykincs, a Bethlenek és a Széchenyi világi címűeket. Március 19-ei hazai kirándulásunkat úgy is nevezhetnénk: Tavaszvárás Aranyosszéken. Ennek során Sínfalva római katolikus és unitárius templomaiba látogattunk, majd a torockószentgyörgyi várat „hódítottuk” meg. A várból az alvó óriást megcsodálva tértünk vissza Torockóra, ahol a falu múzeumába látogattunk. Gyönyörködünk az Europa Nostra-díjat kiérdemelt házakban, majd az Aranyos panzióban elköltött finom vacsora és fahéjas kalács után, vidám hangulatban hazatértünk. (k. zs.)

MADZAGOS ERDEI TÁRLAT ÉS CSENDKERESÉS

■ A rögtönzött kiállítási módrol elnevezett Madzagos erdei tárlatra került sor február 26-án, a Szatmári Béla vezette, 2002-től már hagyománnyá vált Xántus János emléktúrán. A fák között kihúzott spárgára felcsíptetett természetfotókat nemcsak az EKE túrázók, de a többi arra járó kiránduló is megcsodálta. Egyúttal farsangtemetés is volt: álarccokat hoztunk, Farsang Döme is jelen volt, de elégetni sajnáltuk, olyan szimpatikus volt, úgyhogy eltettük jövőre. Március 21-én Kalló Márta tagtársunk *A csend keresése* közben című önálló fényképkiallítása nyílt meg az egyetemi könyvtár előcsarnokában. A kiállítás április 6-ig látogatható, majd ugyanott, április 7-én 17 órakor a fotóklub közös kiállítása nyílik meg kolozsvári életképek, utcai pillanatsfelvételek témakörben. (b. a.)

Hóember, Farsang Döme is ott volt a madzagos tárlaton

BOZSOKI ADRIENN

Áprilisi rendezvények

- **Április 1–3. (péntek–vasárnap):** Vári László emléktúra a Vlegyászára. Megbeszélés a közgyűlésen. Túravezető: Szilágyi András.
- **Április 2. (szombat):** Őzek völgye (15 km). Találkozás 8.45 órakor a Florin Piersic mozi előtt. Túravezető: Feischmidt János ♦ Szamosfalvi erdő (12 km). Találkozás 10 órakor a 32-es autóbussz Alverna végállomásán. Túravezető: Szakács Éva.
- **Április 3. (vasárnap):** Mikrobuszos kirándulás: Tavaszi virágok túrája, Meszes gerinc, Greben. Indulás 7 órakor a Széchenyi téri Flip elől. Túravezető: Vlád Pál. ♦ Mikrobuszos kirándulás a Berettyó forráshoz és Valkó várához a Hajdú-Bihar Megyei Debrecen Városi Természetjáró Szövetséggel közösen. Indulás 7 órakor a Széchenyi téri Flip elől. Túravezető: Kovácsné Diószegi Zsuzsa ♦ Szamospartí sétá (10 km). Találkozás 10 órakor a Garibaldi hídnál. Túravezető: Márton Erzsébet.
- **Április 6. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta • Közgyűlés 18 órától az Apáczai-líceumban. Vetítés: Törökországról, Kovácsné D. Zsuzsa.
- **Április 9. (szombat):** Tábori előzetes: Balázsfalva, Bethlenszentmiklós, Küküllővár, Enyedszentkirály, Tompaháza. Indulás 7 órakor a Széchenyi téri Flip elől. Túravezető: Kovácsné Diószegi Zsuzsa, ♦ Árpád csúcs (15 km). Találkozás 8.45 órakor a Florin Piersic mozi előtt. Túravezető: Feischmidt János ♦ Sétá a Bükkben (10 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Bagaméri Tibor.
- **Április 10. (vasárnap):** Bükki 20 forrás körtúrája (24 km/600 m). Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Kiss János ♦ Bácsi torok (15 km). Találkozás 9 órakor a Törökvágás te tején. Túravezető: Márton Erzsébet.
- **Április 11–16. – Egy hét Kolozsvár környékén.** Túravezető: Kiss János. ♦ **április 11. (hétfő):** Árpád csúcs (20km/400m) ♦ **április 12. (kedd):** Csigadomb (16 km/300 m) vagy gyalui körtúra (38 km/500 m) ♦ **április 14. (csütörtök):** Szénafüvek-természetvédelmi rezervátum (15km/400m). Találkozás 9 órakor a kisállomás előtt ♦ **április 15. (péntek):** Hunyadi Mátyás emléktúra (I. nap): Ördögkeresztúr (28 km/600 m). Találkozás 9 órakor a nagyállomás előtt. Szállás a református parókia ifjúsági házában ♦ **április 16. (szombat):** Hunyadi Mátyás emléktúra (II. nap): Ördögkeresztúr, Pusztatopa, Sárdi erdő (kockásliliom-virágzás), Türe, Magyargorbó (24 km/200 m), vonattal Kolozsvárig.
- **Április 13. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Túravezetők tanácskozása 17 órától a székházban.
- **Április 16. (szombat):** Mikesi házak (17 km). Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szabó István ♦ Cérnaforrás (12 km). Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szócs Miklós.
- **Április 17. (vasárnap):** Mikrobuszos, kiskocsis kirándulás: Nagyenyed, Bedellő, Plaiului szoros, Sárkánykapu (25 km). Indulás 7 órakor a Széchenyi téri Flip elől. Túravezető: Vlád Pál ♦ Vonatos kirándulás a Sárdi rétre (Földnap kockásliliom-túra), gyalog 14 km. Találkozás 7.30 órakor a nagyállomás előtt. Túravezető: Vas Géza ♦ Görbe túra (10 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Bagaméri Tibor.
- **Április 20. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Április 23. (szombat):** Feleki kereszt (16 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szatmári Béla.
- **Április 27. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Április 30. (szombat):** István forrás, Slamovics (15 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Május 1. (vasárnap):** Majális a Gorbó-völgyében (16 km). Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szakács Éva ♦ Tábori előzetes: Ifjúsági túra mikrobusszal: Vultureasa-csúcs, Muncelu-gerinc, Pociovaliste-szoros (gyalog 18 km). Túravezetők: Vlád Pál és László Györgyi.
- **Május 4. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Közgyűlés 18 órától az Apáczai-líceumban.

Info

- **Szolgálatos napok a székházban:** hétfőn és szerdán 17-18 óra, kedden 11-13 óra között.
- **EKE fotóklub:** minden kedden 17 órától a székházban.
- **Könyvtár:** minden csütörtökön 17-18 óra között a székházban. Rendezvényeinkre minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Előzetes

- **Május 7. (szombat):** Jókai Emlék- és Teljesítménytúrák az „Egy az Isten” földjén; 55; 30A; 30B; 10B szakaszokon. Szervező: Nagy Zoltán. Egyéb információk Tóthpál Tamásnál ♦ Sárkánykert. Túravezető: Vas Géza.
- **Május 13-15. (péntek–vasárnap):** EKE-napok Sztánán. Megbeszélés a közgyűlésen.
- **Május 26-31:** Autóbusszos kirándulás Kárpátaljára. Túravezető: Kovácsné Diószegi Zsuzsa.
- **Június 3–5. (péntek–vasárnap):** Temesvár, Pancsova, Kazán-szoros szerb oldala, Herkulesfürdő. Túravezető: Szócs Miklós.
- **XX. EKE Vándortábori előzetes:** Május 22. (vasárnap): Római fürdő, Csákyakő, Intregáldi-szoros. Túravezető: Vlád Pál.

Túravezetők, szervezők elérhetőségei:

Bagaméri Tibor 0742-776930
Feischmidt János 0722-542360
Kiss János 0364-807639, kjani51@gmail.com
Kovácsné Diószegi Zsuzsa 0364-733867,
0740-067977.
Márton Erzsébet 0742-037179
Nagy Zoltán 0740-060749
László Györgyi 0727-192841

Szakács Éva 0743-670685.
Szabó István 0748-140551
Székely Lavotta 0748-036290
Szilágyi András 0742-625130
Szócs Miklós 0264-550310, 0740-061741
Tóthpál Tamás 0748-664821
Vas Géza 0742-659570
Vlád Pál 0264-435866